

Pilfink *Passer montanus*

Global utbredelse

Pilfinken hekker fra Irland og Portugal i vest — tidligere også på Færøyene — og videre østover gjennom det meste av Europa og Nord- og Sentral-Asia helt til Japan. I Finland ruger den kun marginalt i den sørligste og sørøstligste delen av landet. Arten finnes dessuten i store deler av SØ-Asia helt til øyene i Mikronesia i Stillehavet, og er innført til bl.a. områder i Australia og Nord-Amerika.

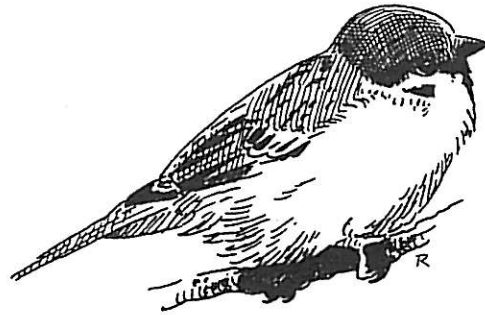
Norsk utbredelse og habitatvalg

I vårt land er pilfinkens sterkeste skanse på Østlandet, der den er til dels alminnelig forekommende i lavreliggende strøk og oppover flere av dalførene. Langs Sørlandskysten ruger den spredt, men i Rogaland har den igjen en tettere utbredelse. Her er den vanlig i kystområdene i hele fylket, likeledes i Sveio lengst sør i Hordaland. I dette området dokumenterer Atlas-kartet en videre utbredelse enn Haftorn (1971). Lenger nord på Vestlandet er arten påvist rugende noen få ganger de siste tiårene, men dette dreier seg om sporadiske hekkeforekomster. Både i Trøndelag og de to nordenforsliggende fylker er det kun gjort tilfeldige observasjoner de siste decenniene. I Finnmark finnes den noen få steder, men bestanden er svært liten (Frantzen m.fl. 1991).

Pilfinken finnes både i byer, tettbebyggelse og i kulturlandskapets jordbruksområder med omkringliggende skogpartier. Den unngår bykjerner og industriarealer med liten eller ingen vegetasjon, men kan forekomme i stort antall i tilknytning til byenes forskjellige grøntanlegg. I Europa finner vi de tetteste bestandene i kulturlandskapets hager, parker og skogholt. De største tetthetene som er registrert er i over 50 år gammel løvskog med uthengte kasser, med opp til 3500 hekkende individer pr. km² (Summers-Smith 1988).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Vår kjennskap til pilfinkens bestandsstørrelse i Norge er relativt mangelfull. På Østlandet, hvor arten har sin største og viktigste utbredelse, er det store forskjeller i antall mellom de ulike lokale bestandene, og utbredelsen er også iøynefallende flekkvis mange steder. For litt over 20 år siden var nordgrensen i SØ-Norge i Mjøstraktene (Haftorn 1971). På 1970- og 1980-tallet er arten påvist hekkende flere steder oppover dalførene både i Buskerud og Oppland. I mange områder er det dessuten registrert en klar bestandsoppgang de siste årene. I Drammensdistriktet ble pilfinken regnet som en nærmest sjelden hekkefugl fram til slutten av 1960-tallet (Haftorn 1971). De siste 10-20 årene har den økt betraktelig i antall i området, og er nå mer tallrik enn gråspurven (T. Gunnarsen pers. medd.). I Lågendalen i Vestfold har det skjedd en lignende utvikling (O.F. Steen pers. medd.). I tilknytning til prosjektet Norsk Hagefugltelling ble det vinteren 1990/91 registrert flere pilfinker enn gråspurver på Østlandet (Acklam 1992). Mye av pilfinkens framgang skyldes trolig at den har profittert på tilbakegangen i gråspurvbestanden, og i flere svenske kulturlandskapsområder er førstnevnte i dag mer tallrik enn sin nære slektning.

I mange deler av landet, særlig i ytterkantene av kjerneområdene, viser pilfinken en svært ustabil opp-treden. Den kan plutselig dukke opp som rugefugl på en lokalitet, for så å forsvinne igjen etter en tid — eller omvendt. Hekkeforekomstene på Vestlandet nord for Sveio i Hordaland under Atlas-perioden var av en slik karakter. I Sogn og Fjordane var det eksempelvis 4 hekkefunn i Ytre Nordfjord i 1978 og ett i Vik i Sogn i 1978 (B. Angell-Jacobsen pers. medd.). Med unntak av Sveio-bestanden er det de siste årene gjort svært få observasjoner i kystfylkene fra Hordaland til Troms (Gustad 1992). På slutten av forrige århundre skal den ha vært svært vanlig ved Balsfjorden i Troms (Collett 1907). I Finnmark fantes pilfinken også i forrige århundre, særlig forekom den mange steder i den østlige delen av fylket. Collett (1921) skriver at den er sporadisk utbredt i flere distrikter i Finnmark, men utenom dette foreligger det svært få publikasjoner om artens tilstedeværelse i fylket i første halvdel av dette århundre. De siste tiårene er pilfinken på ny påvist som rugefugl i Finnmark, og mye tyder på at dette snarere dreier seg om reetablering i fylket enn økning i små restbestander. Hekking ble konstatert i Øvre Pasvik på 1950-tallet (Haftorn 1971) og flere steder i fylket i 1974 (Gras-veit 1977, Hunsdal 1977). På 1980-tallet ble det påvist små lokale forekomster nær Alta, i Tana, Porsanger og Varanger (Frantzen m.fl. 1991). I 1990 hadde bl.a. flere fugler tilhold på Leirpollskogen i Auster-tana, og hekking ble konstatert (Frantzen 1990). Finnmark-pilfinkene må sees i sammenheng med en tidligere innvandring fra øst, hvor arten i dag nærmest hekker på sørsiden av Kola-halvøya. Totalbestanden i Norge overskrider neppe 100.000 par.

Hekkebiologi

Pilfinken er i første rekke en koloniruger, men den er ikke fullt så sosial som gråspurven. Man kan derfor treffe på enslige par langt fra hverandre. Som hull-ruger tar den ofte i bruk forskjellige typer hulrom i bygninger, men den hekker også i trehull. Forsøk med uthenging av fuglekasser i Mellom-Europa har ført til mangedobling av bestandstettheter og solid etablering i områder hvor arten ikke fantes tidligere. I Norge er to kull vanlig, det første i mai, det andre i juni-juli. Arten bygger et stråreir — hovedsakelig med takkonstruksjon — føret med fjær. De 4-6 eggene ruges i 12-14 døgn og ungenes reirtid er 15-20 døgn.

Trekkforhold

Arten er overveiende standfugl, men lokale forflytninger og streif foretas utenom hekketiden. Dessuten registreres det hver høst et begrenset trekk på fuglestasjonene, som tyder på at noen forlater landet på denne årstiden (Ree 1992b).

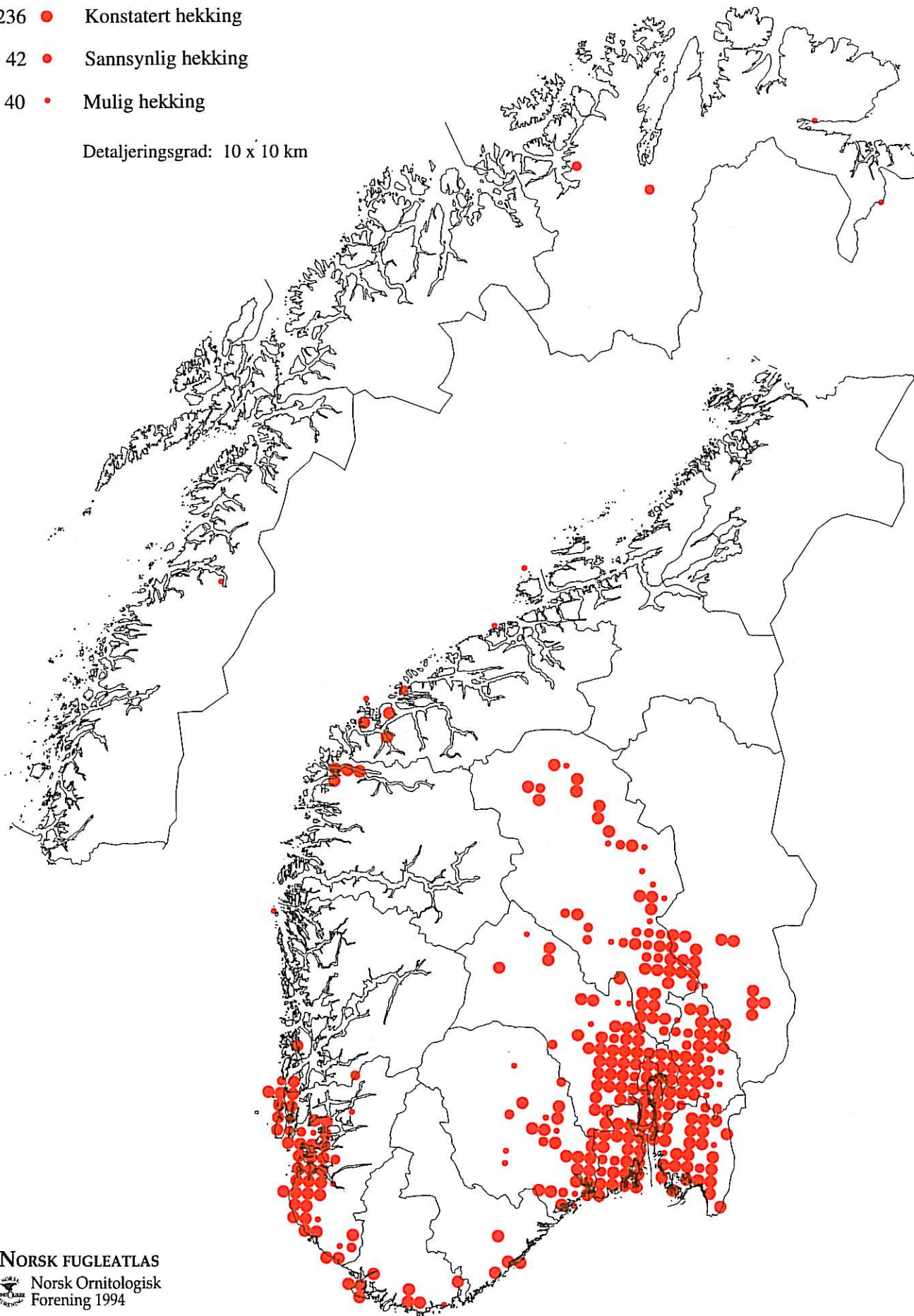
Viggo Ree

Pilfink *Passer montanus*

- 236 ● Konstatert hekking
- 42 ● Sannsynlig hekking
- 40 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

NORSK FUGLEATLAS
Norsk Ornitologisk Forening 1994

